

найменших затрат, по-третє, прагнення досягти найкращого результату – майбутні очікувані вигоди.

Не менш важливим параметром є ризик неадаптації. Що маєтсья на увазі? Справа в тому, що при обранні будь-яких напрямків проведення адаптації потрібно враховувати похибку (робити поправку на ризик), оскільки можуть виникнути непередбачувані обставини (або невраховані), які не дадуть змогу виконати поставлені завдання, що й призведе до втрат (і не лише фінансових).

На наш погляд, одним із головних параметрів є адаптивність, яка формується у результаті взаємодії потенціалу та гнучкості. При цьому під потенціалом розумітимемо сукупність фінансового, матеріального, інтелектуального, інформаційного та техніко-технологічного потенціалів (рис.). Гнучкість теж має важливе значення, адже від того на скільки швидко можна змінити плани, структуру, функції та перерозподілити ресурси (при мінімальних втратах) й залежить здатність системи пристосовуватися.

Отже, наші дослідження дали змогу з'ясувати, що адаптацію доцільно розглядати не лише в контексті «виживання», а й «розвитку», що актуально в сучасних умовах реформування банківської системи.

Список літератури:

1. Барановський О.І. Філософія безпеки: монографія: у 2 т. / О.І. Барановський. – К.: УБС НБУ, 2014. – Т.2: Безпека фінансових інститутів. – 715 с.
2. Высоков В. Планирование развития банка / В. Высоков, Г. Горынина // Банковский менеджмент. – 2013. – № 1. – С. 8 – 13.
3. Карчева Г.Т. Ефективність функціонування та перспективи розвитку банківської системи України / Г.Т. Карчева // НАН України, Ін-т екон. та прогнозування. – К., 2012. – 520 с.

ВИЗНАЧЕННЯ ДОМІНАНТ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ БАНКУ ЗАЛЕЖНО ВІД СТАДІЇ ЙОГО ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ

Чмута І.М., к.е.н., доц., доцент кафедри банківської справи,

Гурова А.С., студент,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,

м. Харків, Україна

Стадія життєвого циклу банку обумовлює наявність притаманних їй проблем та завдань, від чого залежить вибір фінансової стратегії. На різних стадіях життєвого циклу банку існують певні фінансові особливості, що знаходять прояв у показниках фінансового стану. Так, О. Шевцова та Г. Мандзюк зазначають, що основною фінансовою метою банку на стадії створення є підтримання достатнього рівня капіталу, на стадії зростання – підвищення прибутковості операцій; на стадії зрілості

– забезпечення ліквідності та ресурсної стійкості; на стадії спаду – виявлення кризоутворюючих факторів та їх мінімізація [3]. Е.П. Дувалова вважає, що для стадії створення характерним є високий фінансовий ризик через значні обсяги залучених ресурсів та недостатність грошових потоків; особливостями стадії швидкого зростання є досягнення порогу рентабельності та дефіцит ресурсів для фінансування розвитку; на стадії уповільненого зростання відбувається скорочення витрат, підвищення питомої ваги власних коштів у структурі ресурсів, зниження фінансового ризику; стадії зрілості притаманний інвестиційний ризик, а стадії спаду – високий сукупний ризик при падінні обсягу продажів банківських послуг та зростанні їх собівартості [2]. У роботі [1] аналізується співвідношення темпів зростання таких фінансових показників, як доходи, витрати, прибуток, активи. Зазначається, що на стадії створення темпи зростання витрат перевищують темпи зростання доходів і активів; на стадії зростання темпи зростання доходів, витрат і прибутку є більшими за 100%; на стадії зрілості витрати й активи зростають більш уповільнено, ніж доходи; на стадії спаду фінансові показники, крім обсягу витрат, мають тенденцію до зниження.

Отже, різні автори виділяють різні фінансові показники та тенденції їх змін залежно від стадій життєвого циклу, що вимагає відповіді на питання: які саме фінансові показники мають відмінності у їх рівнях на різних стадіях життєвого циклу банку?

Для встановлення відповідності рівнів показників фінансового стану стадіям життєвого циклу банків було сформовано перелік з 25 показників, які характеризують ресурсну стійкість, ліквідність, ділову активність, фінансову результативність. Показники було розраховано для усіх функціонуючих у 2014 р. банків України. Оскільки значна кількість показників не дає змоги оцінити рівень фінансової стійкості банків, показники в межах кожної складової фінансового стану об'єднано в інтегральні показники з використанням таксонометричного методу, та розраховано загальний інтегральний показник як середню геометричну таксонометричних показників. Для зіставлення інтегральних показників зі стадіями життєвого циклу банків було визначено інтервали їх значень та встановлено їх рівні (високий, середній, низький) відповідно до правила «3 σ ». Також за методичним підходом, викладеним у [4] визначено, що на стадії створення перебувало 6 вітчизняних банків, на стадії екстенсивного зростання – 10 банків, на стадії інтенсивного зростання – 44 банки, на стадії зрілості – 77 банків, на стадії спаду – 7 банків.

Результати розрахунків показників фінансового стану довели, що існують певні закономірності у їх рівнях залежно від стадії життєвого циклу банку, які є основою визначення домінант фінансової стратегії (табл. 1).

Загальний інтегральний показник фінансової стійкості банків, які перебували на стадії створення, мав наступний розподіл: 66,7% – низький рівень та 33,3% – середній рівень. Слід відзначити, що жоден з інтегральних показників, розрахованих за складовими фінансової стійкості, не мав високого рівня, крім показника ділової активності одного банку.

**Розподіл рівнів таксонометричних показників фінансової стійкості банків
України залежно від стадій їх життєвого циклу, %**

Стадія життєвого циклу	Рівні таксонометричних показників											
	ресурсної стійкості			ліквідності			ділової активності			фінансової результативності		
	Н	С	В	Н	С	В	Н	С	В	Н	С	В
Створення	16,67	83,33	–	83,33	16,67	–	50,00	33,33	16,67	–	100	–
Екстенсивне зростання	–	70,00	30,00	–	100	–	30,00	70,00	–	–	60,00	40,00
Інтенсивне зростання	2,50	65,00	32,50	2,50	87,50	10,00	2,50	52,50	45,00	–	97,50	2,50
Зрілість	2,82	64,79	32,39	1,41	98,59	–	5,63	71,83	22,54	15,49	84,51	–
Спад	14,29	85,71	–	28,57	71,43	–	85,71	14,29	–	42,86	57,14	–

Умовні позначення: Н – низький рівень, С – середній рівень, В – високий рівень.

Найбільш проблемною сферою для банків цієї групи є незадовільна ліквідність (лише один банк мав середнє значення відповідного інтегрального показника). Низькі та середні рівні фінансової стійкості можна пояснити тим, що до банків на стадії створення віднесено банки з періодом діяльності до одного року. Вони тільки розпочали своє функціонування, що відобразилося на значеннях показників.

Більшість банків (80%) на стадії екстенсивного зростання мали середній рівень фінансової стійкості, у 20% банків він характеризувався високими значеннями. Також можна констатувати наявність задовільної ліквідності банків, достатнього ресурсного забезпечення їх діяльності та достатньої фінансової результативності, що відповідає виявленим у [4] закономірностям їх розвитку, який забезпечується високими темпами зростання доходів і витрат порівняно з банками на інших стадіях життєвого циклу.

Фінансова стійкість банків на стадії інтенсивного зростання у цілому була середньою (85% банків), низький рівень не є притаманним цій стадії. На відміну від попередньої стадії, фінансова результативність майже усіх банків, крім одного, є середньою, у той час як 40% банків на стадії екстенсивного зростання мали високий її рівень. Це єдина складова фінансової стійкості, яка порівняно з іншими потребує більшої уваги з метою подальшого розроблення напрямів підвищення доходності банківських операцій та діяльності у цілому. Банки на цій стадії сформували достатній рівень ділової активності, у тому числі за рахунок достатньої стійкості капітальної бази.

Більшість банків на стадії зрілості теж мали середній рівень фінансової стійкості (84,5%), але на цій стадії є також банки з низьким (9,9%) та високим (5,6%) рівнями. Стадія зрілості передбачає деяке скорочення темпів розвитку у порівнянні з попередніми стадіями. Її особливістю є те, що банк незначними темпами починає призупиняти агресивну політику щодо насичення ринку, для нього не є характерним інтенсивне зростання активності. За таких умов темпи зростання основних показників діяльності банку на цій стадії є меншими, ніж на стадіях екстенсивного та інтенсивного зростання. Ці тенденції знаходять відображення і у показниках

фінансової стійкості. Так, на стадії зрілості відсутні банки з високими рівнями ліквідності і фінансової результативності, а високу ділову активність мають менше банків (у відносному вираженні), ніж на стадіях зростання, натомість діяльність більшої частки банків характеризуються низькими значеннями фінансових показників.

Стадію спаду представлено банками з низьким (42,9%) та середнім (57,1%) рівнями фінансової стійкості. Стадія спаду характеризує процес старіння банку, що позначається на основних показниках діяльності. На цій стадії відбувається зменшення ринкової частки, що знаходить прояв у незадовільній діловій активності (частка банків з низьким її рівнем на стадії спаду є найвищою з усіх стадій життєвого циклу). Деякі банки намагаються втримати фінансову результативність на середньому рівні, забезпечуючи більш низькі темпи падіння доходів порівняно з витратами (оскільки на цій стадії темпи зростання як доходів, так і витрат на персонал складають менше 100%), проте спостерігаються тенденції до її зниження.

Виділені складові фінансової стійкості, які вимагають посилення, є домінантами фінансової стратегії банків (табл. 2).

Таблиця 2

Домінанти фінансової стратегії банку на стадіях його життєвого циклу

Стадія життєвого циклу	Значення узагальненого показника				Домінанти фінансової стратегії
	ресурсної стійкості	ліквідності	ділової активності	фінансової результативності	
Створення	середній/низький	низький/середній	низький/середній	середній	Інтенсивний пошук напрямів розміщення ресурсів при забезпеченні їх ліквідності
Екстенсивне зростання	середній/високий	середній	середній/низький	середній/високий	Підвищення рівня ділової активності у напрямі залучення та розміщення ресурсів
Інтенсивне зростання	середній/високий	середній/високий	середній/високий	середній	Забезпечення випереджальних темпів зростання прибутку над активами
Зрілість	середній/високий	середній	середній/високий	середній/низький	Забезпечення балансу доходів і витрат; високоліквідних і робочих активів
Спад	середній/низький	середній/низький	низький/середній	середній/низький	Пошук нових сфер та способів вкладення коштів

Визначення домінант фінансової стратегії банку на різних стадіях його життєвого циклу дозволить сформулювати стратегічні й операційні технології фінансового менеджменту, спрямовані на досягнення цілей розвитку банку.

Список літератури:

1. Гонтар Д.Д. Визначення стадії життєвого циклу банку за допомогою нечіткого множинного аналізу показників його діяльності [Електронний ресурс] / Д.Д. Гонтар //

Ефективне економіка: Електронне фахове видання. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2996>.

2. Дувалова Э.П. Управление расходами коммерческого банка на стадиях его жизненного цикла / Э.П. Дувалова // Проблемы современной экономики. – 2012. – №1(41). – С. 178 – 181.

3. Шевцова О. Життєвий цикл банківської установи як економічної організації / О. Шевцова, Г. Мандзюк // Вісник НБУ. – 2007. – №1. – С. 28 – 31.

4. Vasylieva T.A. Empirical model of a bank life cycle / T.A. Vasylieva, I.M. Chmutova // Actual Problems of Economics. – 2015. – №10 (172). – P. 352 – 361.